

semblança

Feliu Formosa i Torres

Joan Cuscó i Aymamí

S'ha dit que tothom té escrit el seu destí. Si és així pel nostre personatge està escrit en vers... És un avantatge, dic jo. Ell és un poeta, ho testifica la seva obra.

Apliquem la prosa, tot començant dient que Feliu Formosa va néixer a Sabadell l'any 1934. Llicenciat en llengües romàniques. Estudis de Germanística a la Universitat de Heidelberg, on va exercir com a professor d'espanyol (1950-60).

Ens amplia la informació, així:

-M'he dedicat professionalment al món del teatre (direcció escènica i interpretació). La meua activitat primordial ha estat la traducció literària (de l'alemany al català i al castellà). He traduït, entre d'altres autors, Bertolt Brecht, Friedrich Dürrenmatt, Friedrich Schiller, Franz Kafka, Robert Musil, Joseph Roth, Klaus Mann, Thomas Mann, Heinfich Heine, Peter Handke, Thomas Bernhard, Botho Strauss, Tankred Dorst, Heinrich von Kleist, Hermann Hesse, Georg Trakl...

Una bona llista. I continua:

-He exercit com a professor de l'Institut de Teatre de la Diputació de Barcelona des del 1975. Sóc també professor associat de la Universitat Pompeu Fabra.

Acaba de deixar el cigar en el cendrer i s'aixeca per anar a buscar un programa teatral. Aixeca una persiana a fi que entri més llum. El sol de la tarda sesteja en la terrassa. Disparo la primera pregunta:

-A tu, poeta, cal fer-te una pregunta més que preceptiva, elemental: com va el país de poesia?... I, com va de poetes?

-Per respondre, caldria un article o un assaig. Els temes són aquests:

a) El festival Internacional i la Setmana de Poesia a Barcelona, així com alguns altres recitals o especta-

cles poètics tenen públic, potser perquè hi ha molts milers de persones que 'fan versos' (no parlo de 'poetes').

b) Hi ha alguns joves (o no tant joves) més o menys anarquitzants, que juguen bé amb el llenguatge i la forma (Casassas i companyia) i que també busquen la manera de ser 'mediàtics'.

c) De tant en tant, algú desqualifica això que se'n diu 'poesia de l'experiència', que no sé ben bé què és. El temps d'rà quina poesia 'queda' com en totes les èpoques.

d) Els llibres de poesia es venen poc (com a passat sempre), malgrat que alguna llibreria els té en lloc visible

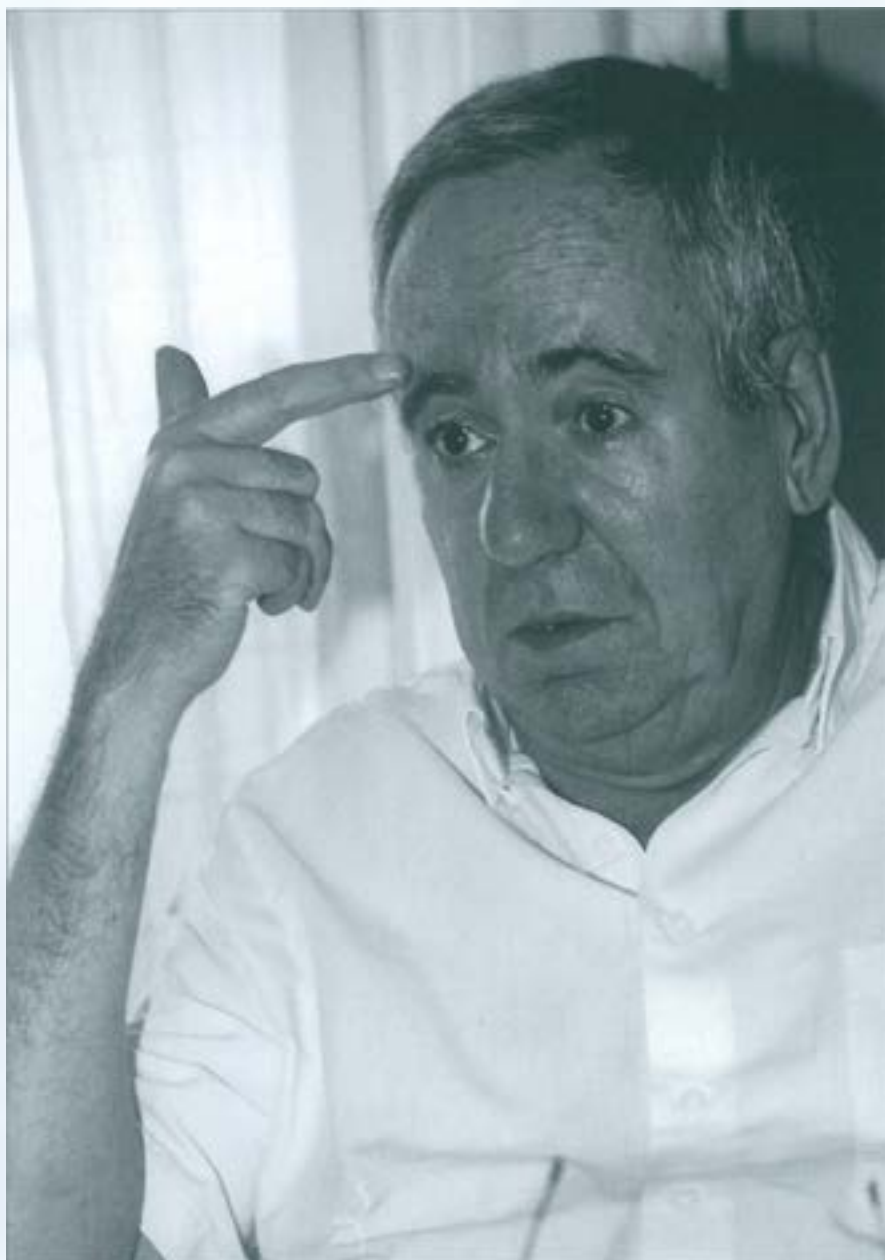

FOTO: PERE MONISTROL

(La Central, a Barcelona; Mil-i-un llibres, a Terrassa, que són les que jo conec). Conclusió: els poetes som pocs hi han de treballar amb tot el rigor i la màxima tenacitat, prescindint del que diuen i el que diran.

—Entrem al teatre per preguntar-te: com està el món del teatre?...

—Una altra pregunta molt general i genèrica. Què puc dir? Doncs que ens continua faltant tradició; que podem caure en l'eufòria i en la trivialitat (no sé si dir 'comercialitat'), però que la professió ha millorat. Una manca: l'ajuda a les sales alternatives que, econòmicament, continuen amb l'aigua al coll i provant d'oferir espectacles estimulants (acabo de veure un magnífic 'Tartuf' al Versus Teatre). Ah!, i que no hem d'anar al teatre únicament per veure 'in person' els protagonistes dels serials televisius!

—S'acaba de publicar per la Societat General d'Actors d'Espanya (SGAES) unes xifres que repetim: un 75% dels espanyols no van al teatre. El que el preu de les entrades s'ha incrementat prop d'un 25%, no serà pas aquest el motiu principal. Comenta'ns-ho, si us plau.

—En l'aspecte demogràfic, la Península no és Alemanya. Només hi ha producció teatral a les grans capitals (a Sòria, posem per cas, vénen espectacles de Madrid, i a Granollers vénen espectacles de Barcelona, en

general). Al marge d'aquest fet és cert que la gran massa de la població no va al teatre, i és que pot ser el teatre, encara que a Europa hi hagi més públic, no deixa de ser també un fenomen de públics, escollits selectes minoritaris.

Al setmanari 'Die Zeit' (16-22 de setembre de 2000) hi ha una pàgina amb la programació dels teatres en llengua alemanya (República Federal Alemanya, Àustria i Suïssa). Hi figuren, amb produccions pròpies i en règim de repertori (funcions alternades), 83 ciutats i 150 teatres, alguns dels quals, en les ciutats més grans, tenen més d'una sala. S'hi representen els clàssics autòctons (Lessing, Goethe, Schiller, Kleist, Büchner, Hebbel, Hauptmann, Brecht, etc.) i estrangers (Txèkhov, Ilsen, Tennessee Williams, etc.), així com peces d'autors actuals (entre elles *La reina de la bellesa de Leenane*, que tant èxit ha tingut entre nosaltres), i algunes comèdies 'comercials' i estrenes d'autors actuals en llengua alemanya, a part de les òperes i operetes, que també abunden.

—La societat actual té moltes opcions lúdiques i recreatives —i d'oci— com mai. De fet la societat actual és diferent, però "l'única manera de no quedar malament és no comparar", com diu Pla.

—En la resposta anterior he comparat. La veritat és que no em fa res que-

dar malament. I Pla deu dir això perquè devia haver comprovat que quedava malament més d'una vegada.

—Avui la Fama ja es pot trobar fins i tot dins d'una llauna de tomàquet, que és un dir. Els famosos i famoses apareixen per tots els cantons... Recordar que en la Mitologia, segons Virgili, la Fama és 'la veu pública'. Té moltes boques i molts ulls, i viatja amb gran rapidesa. És que la fama, pregunto jo, s'ha devaluat quan ella està més a l'abast dels candidats?...

—Hi ha un tipus de fama que intenta —i ho aconsegueix— rebaixar fins a la immortalitat la 'veu pública', perquè al darrere hi ha una idea corruptora i culturalment empobridora del consum. Però sembla que això funciona. No vivim en una bona època.

—Feliu, vas o estàs de retorn?...

—No sé què vol dir estar de retorn. En la feina, sovint m'aturo i reviso. Em replantejo coses. Em torno a posar en marxa. Són molt importants els temps de reflexió. Ara, en la relació amb les persones i amb el món circumdant, no puc estar de retorn. Procuro avançar. Mai no se saben prou coses.

—Et consideres home afortunat o no tant?...

—No tant.

—Tornaries enrere per rectificar alguna cosa?

—I tant!

—Pessimista o optimista davant del demà?...

—'Pessimista del sentiment i optimista de la raó' (no sé si es diu ben bé així). Hi ha dies que penso que el món va cap a la catàstrofe i altres dies penso que estem pagant un passat molt bèstia (aquest terrible segle XX), i que ens cal partir de la realitat que tenim per millorar-la com sigui. La realitat immediata i el meu país, molt sovint m'angoixen, perquè algunes coses van malament d'una manera potser irreversible.

—Quins records més agradables senyalaries de la teva vida?

—Alguns moments d'amor, entre molts. No són gaires, però intensos i molt precisos i concretables en el

FOTOS: PERE MONISTROL

record. Algun moment escoltant cantar la meua filla Ester. Algun viatge per Alemanya.

—I quin record de la teua infantesa et fa somriure encara?...

—La meua infantesa va ser a la postguerra. Els records són agredolços. Records amb tendresa Doña Sol, una mestra que tenia quan era molt petit en una acadèmia de Barcelona, quan els regals de reis eren molt pobres. Parlo de la primera infància (abans dels deu anys)

Durant l'entrevista el fotògraf, Pere Monistrol, pren algunes instantànies; i l'Emili Hierro està fent-li la caricatura.

—Ara —l'hi ha dit— treu-te les ulleres —després d'uns traços li diu que ja se les pot tornar a posar.

—Et proposo, amic Feliu, una mena de joc. Citaré alguns dels consells, proverbis i insolències de Joan Fuster i a cadascun m'agradaria que li apliquessis una resposta, amb tot l'efecte teatral que tu vulguis donar-hi. Som-hi? Comencem:

—“Amb una mica de sort, acabaràs creient que tu ets tu”

—Em falta una mica més de sort.

—“Cal tenir confiança en l'atzar. No gaire, però una mica”

—Més que una mica.

—“Cal tenir un seient, allà on sigui”

—Déu nos guard que no l'hi tinguéssim.

—“El consell és un gènere literari en decadència: no intentis cultivar-lo”.

—No pas com a “gènere”, però potser subreptíciament i si el consell pot ser realment útil sobre algunes de les poquíssimes coses que em permetrien donar consells.

—“Totes les idees acaben patint de reuma”

—És la sensació que estic tenint ara mateix.

—“La poesia només serveix per a fer més poesia”

—És bastant així.

—“Som irrepetibles”

—Si corres una mica de món, penses que potser no.

—“La dona és pura fisiologia; l'home també, però prova de dissimular-ho”. (entre cometes també, puntualitza. Ok).

—“Fixeu-vos-hi bé: sempre es fa la voluntat de Déu —la voluntat d'altri”

—Tema de filosofia profunda. La resposta és: sí i no.

—“Matar el temps...” Aquesta expressió és tot un programa: ens proposa el

temps com un enemic. I potser no hi ha altre camí de salvació”.

—Gran veritat.

—“Només som allò que ens proposem no ser”.

—És la formulació radical d'una inevitable irrealització. En el fons, hi estic d'acord.

—“La moral és una qüestió més d'idees que no pas de conducta”.

—H ha un fons d'immoralitat, una immoralitat latent, que provem de vèncer amb idees.

—“Tots els homes són mortals, i jo més que ningú”.

—Potser sí, perquè es tracta de mi.

El sol ha marxat de la terrassa, Haurà marxat a buscar l'ombra... Deixem el poeta entre les seves parets, plenes de llibres i quadres. És un ambient que s'hi respira molta més poesia que prosa...

BIBLIOGRAFIA

POESIA

Albes breus a les mans, Proa, 1973

Llibre de les meditacions,
Ed. 62, 1973

Raval, Ed. 62, 1975

Cançoners, Vosgos, 1976

Llibre de viatges, Proa, 1977
(Premi Carles Riba)

Si tot és dintre, Crítica, 1980

Semblança, Llibres del Mall, 1986
(Premi Ciutat de Barcelona, Premi de la Crítica "Cavall Verd", de Palma de Mallorca i Lletra d'or)

Per Puck, Columna, 1992

Impasse, Eumo-Cafè Central, 1992

Al llarg de tota una impaciència, Ed.62,
1994, Premi de la Crítica Serra d'Or

Immediacions, Ed. 62, 2000

PROSA

Per una acció teatral, Ed. 62, 1971

El present vulnerable. Diaris (1973-78), Laia, 1979, La Magrana, 1997
(Premi de la Crítica Serra d'Or 1980)

Les nits del llamp, La Magrana, 1997
(Premi de la Institució de les Lletres Catalanes al millor llibre infantil i juvenil)

TEATRE

No hauries d'haver vingut, monòleg estrenat al Romea el 1991

El miracle de la vaca cega, dins *Brufera d'estiu*, Pagès Editors, 1998

Les meves dues últimes traduccions publicades són *Pentesilea*, de Heinrich von Kleist i *La plaça dels herois*, de Thomas Bernhard, ja estrenada al TNC. En aquests moments estic acabant la traducció de l'obra *Lulu*, de Frank Wedekind, que serà estrenada al TNC, i alhora reviso el segon volum del *Teatre complet* de Bertolt Brecht, que tindrà cinc volums d'unes set-centes pàgines (ja n'ha sortit el primer).

QÜESTIONARI PROUST

-El principal tret del meu caràcter?

-La intuïció i la curiositat.

-La qualitat que prefereixo en un home?

-La capacitat de diàleg.

-Allò que més m'estimo dels amics?

-Que ho siguin en els moments difícils.

-El meu principal defecte?

-La inconstància.

-La meva ocupació preferida?

-Traduir.

-El meu somni de benestar?

-Un espai habitable amb llibres, música i pintura.

-Quina fóra la meva pitjor desgràcia?

-La mort d'un fill.

-Què voldria ser?

-El que sóc, però amb més feina feta.

-On desitjaria viure?

-Ciutat petita o barri tranquil, com el barri on visc (Sant Andreu)

-Quin color prefereixo?

-Blau.

-Quina flor prefereixo?

-Girasol.

-Quin ocell prefereixo?

-Pardal.

-Els meus autors preferits en prosa?

-Tolstoi, Dickens, Balzac, Montaigne.

-Els poetes preferits?

-Machado, Lorca, Salvat-Papasseit, Brecht, Trakl.

-Els herois de ficció?

-Don Quixot, Hans Castorp (de *La muntanya màgica* de Thomas Mann)

-Les meves heroïnes de ficció?

-Anna Karenina, La Regenta.

-Els meus compositors preferits?

-Mozart, Debussy, Schubert i Beethoven.

-Els pintors predilectes?

-Miró, Klee, Goya i una pintora de trenta anys que es diu Neus Martín Royo.

-Els meus herois de la vida real?

-Els qui investiguen per curar malalties com el càncer i que estan molt lluny de cobrar el que cobra Rivaldo jugant al futbol.

-Les meves heroïnes històriques?

-Joana la Boja més que Joana d'Arc.

-Els noms que prefereixo?

-Cap en concret.

-Què detesto més que res?

-Envair la intimitat dels altres per desconexença d'un mateix.

-Quins caràcters històrics menyspreo més?

-Evidentment, els tirànics autoritaris, totalitaris, repressors.

-Quin fet militar admiro més?

-Potser n'hi ha algun, però no se m'acut.

-Quina reforma admiro més?

-Reforma de què? Caldria més igualtat en l'aspecte econòmic-social-cultural, per tal que el tercer món deixés de ser-ho.

-Quins dons naturals voldria tenir?

-La facilitat per escriure. Un físic més harmònic.

-Com m'agradaria morir?

-Molt vell i de pressa.

-Estat present del meu esperit?

-Ple de contradiccions.

-Fets que m'inspiren més indulgència?

-L'erotomania.

-El meu lema?

-"Piano, piano si va lontano", o bé, com diu Goethe : "Ohne Eibe aber ohne Weile" (Sense pressa però sense pausa).

-Com sóc?

-Patidor, contradictori, pessimista d'entrada, excessivament elucubrador, buscador de moments feliços, encara que aquests moments són els que més ens fan pensar en la mort. Mandrós i inconstant, però lluitant per no ser-ho, una lluita que m'ha dut, quan miro enrere, a treballar més del que em pensava.

PERFIL

És greu, seriós.
Aplica els punts sobre les i
amb rima i tot...
Mètric.
Més que humor gasta ironia fina
com un tel de ceba...
Usa un lema, de Goethe,
alemany,
natürlich... (*)

(*) naturalment...

